

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศประเทศใดที่มีประชากรได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง ประเทศนั้นจะประสบผลสำเร็จในการพัฒนาทุกด้านไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะการพัฒนาประเทศไม่ว่าในด้านใดก็ตาม ต้องอาศัยคุณภาพของคนเป็นปัจจัยสำคัญและการพัฒนาคุณภาพของคนนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องผ่านกระบวนการทางการบริหารการศึกษาที่มีคุณภาพ การบริหารงานของหน่วยงานในระดับต่าง ๆ ตามโครงสร้างของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ นั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 8) โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปปฏิบัติเพื่อให้การศึกษาตรง ส่วนหน่วยงานระดับอื่น ๆ มีลักษณะเป็นเพียงหน่วยงานที่คอยดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมโรงเรียนได้ปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด

สภาพการณ์ปัจจุบันการจัดการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงซึ่งการศึกษาจะเป็นแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง ประเทศสามารถสร้างสวัสดิภาพและความเจริญให้แก่สังคมไทย แต่ปัจจุบันการจัดการศึกษายังไม่สามารถสนองต่อความต้องการในการพัฒนาบุคคล ชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้เท่าที่ควร เนื่องจากเป็นการจัดการศึกษาที่รัฐเป็นผู้ให้แต่ฝ่ายเดียว การจัดการศึกษาเหมือนการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเพราะไม่ได้มองปัญหาหรือความต้องการของผู้ปฏิบัติงานการจัดการศึกษา จึงไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคม ท้องถิ่น ชุมชน และในชีวิตจริง (สมนึก นนทิจันทร์, 2541 : 9) ก่อให้เกิดปัญหาสะสมมาจนถึงปัจจุบันและการจัดการศึกษาสมัยใหม่แยกนักเรียนออกจากชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเองเนื่องจากการเรียนการสอนทั้งหมดเป็นไปตามหลักสูตรส่วนกลาง ความแตกต่างนี้มีลักษณะรุนแรงถึงกับทำให้นักเรียนบางคนถูกวิถีชีวิตของชุมชนไม่ยอมรับไม่ต้องการศึกษา ไม่มีความภูมิใจในวัฒนธรรมและท้องถิ่นของตนและไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ จึงทำให้เกิดช่องว่างระหว่างพ่อแม่ ลูก เกิดช่องว่างระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่า ลูกไม่สืบสานอาชีพของพ่อแม่ คนรุ่นใหม่เข้ากับคนรุ่นเดิมไม่ได้ วัฒนธรรม ภูมิธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจะถูกละเลย เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมคนเข้ารับราชการ ต่อมาเป็นการผลิตคนเพื่อรองรับอุตสาหกรรม โดยไม่คำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน การจัดการศึกษาให้ชุมชน

เข้ามามีส่วนร่วม จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งที่จะแก้ปัญหาให้ตรงจุดและเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะการศึกษามีความสำคัญสูงสุดและมีบทบาทในการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศจำเป็นต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข แนวทางการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาจะต้องยึดหลักเอกภาพในด้านนโยบายแต่หลากหลายในภาคปฏิบัติกระจายอำนาจไปสู่เขตการศึกษา สถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษามีหลักเสริมมาตรฐานวิชาชีพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (รุ่ง แก้วแดง, 2541 : 17)

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่หลักในการให้บริการทางการศึกษาแก่ผู้เรียน งานบริหารโรงเรียนมีขอบข่ายครอบคลุมงานหลายด้านด้วยกัน ดังนี้งานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดงานบริหารโรงเรียนไว้ รวม 6 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน งานทั้งหมดนี้เมื่อพิจารณาเทียบกับวัตถุประสงค์หลักของการบริหารโรงเรียนจะเห็นว่างานวิชาการเป็นงานหัวใจและเป็นหน้าที่สำคัญที่สุดที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักของการจัดการศึกษาซึ่ง มิลเลอร์ (Miller, 1965 : 7) ได้กล่าวเน้นความสำคัญของงานบริหารงานวิชาการว่า งานวิชาการเป็นงานหัวใจของโรงเรียนและที่สำคัญที่สุด ได้แก่ การจัดโปรแกรมการเรียนการสอนและปฏิบัติตามโปรแกรมการสอน นั้น การบริหารงานวิชาการ จึงเป็นหน้าที่ของข้าราชการครูผู้สอน โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นหน่วยย่อยที่มีความสำคัญมากที่สุดในการจัดการศึกษาอบรมเพื่อให้นักเรียนได้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติในอนาคตบุคคลที่จะสร้างเสริมเติมเต็มเติงให้กับเยาวชนเหล่านี้ คือ ครูในสถานศึกษานั้นเอง ประสิทธิภาพของการศึกษาจึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของครู อาจารย์ในสถานศึกษา ถ้าครู อาจารย์ขาดประสิทธิภาพก็จะเกิดปัญหาในการให้การศึกษากับเด็กนักเรียนได้

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลกว่ามีปัญหาและศักยภาพอย่างไรเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งทันกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของสังคมและนำไปปรับปรุงการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก โดยจำแนกตามตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัญหาของการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลกตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เกี่ยวกับงานวิชาการ 4 ด้าน ได้แก่

- 1.1 ด้านหลักสูตร
- 1.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 1.3 ด้านการนิเทศการศึกษา
- 1.4 ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก 9 อำเภอ จำนวน 451 โรงเรียน ประชากรทั้งสิ้น จำนวน 5,488 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie, R.V and Morgan E.W.) (วิราพร พงศ์อาจารย์, 2542 : 73) แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้ตัวอย่างจำนวน 359 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตาม

3.1.1 ตำแหน่งงาน

3.1.1.1 ผู้บริหาร

3.1.1.2 ผู้สอน

3.1.2 วุฒิการศึกษา จำแนกเป็น

3.1.2.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี

3.1.2.2 ปริญญาตรี

3.1.2.3 สูงกว่าปริญญาตรี

3.1.3 ประสบการณ์ในการทำงาน จำแนกเป็น

3.1.3.1 ต่ำกว่า 10 ปี

3.1.3.2 ระหว่าง 10 – 20 ปี

3.1.3.3 สูงกว่า 20 ปี

3.1.4 ขนาดของโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

พิษณุโลก จำแนกเป็น

3.1.4.1 ขนาดเล็ก

3.1.4.2 ขนาดกลาง

3.1.4.3 ขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของครูโรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2545 จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

3.2.1 ด้านหลักสูตร

3.2.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.2.3 ด้านการนิเทศการศึกษ

3.2.4 ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบข้อมูลและปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

2. นำข้อมูลสารสนเทศมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

สมมุติฐานการวิจัย

1. ครูที่มีตำแหน่งงานต่างกันมีปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการแตกต่างกัน
2. ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการแตกต่างกัน
3. ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการแตกต่างกัน
4. ครูที่สังกัดโรงเรียนขนาดต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการแตกต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปัญหา หมายถึง อุปสรรคหรือข้อขัดข้องต่าง ๆ ในการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลกเกี่ยวกับงานวิชาการ
2. ครู หมายถึง ผู้บริหารและผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา
3. ตำแหน่งงาน หมายถึง ตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนและตำแหน่งผู้สอน
4. ครูสายผู้บริหาร หมายถึง ครู อาจารย์ ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งและทำหน้าที่เป็นผู้บริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก
5. ครูสายผู้สอน หมายถึง ครู อาจารย์ ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งและสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก
6. โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง สถานที่จัดการศึกษาภาคบังคับตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (หรือโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เปิดสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น)
7. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก หมายถึง หน่วยงานราชการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยมีฐานะเป็นกองมีระเบียบการปกครองตามพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารราชการส่วนภูมิภาค
8. วุฒิการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของครูสายผู้บริหารและสายผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษาจำแนกได้ 3 ระดับ คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี
9. ประสบการณ์ในการทำงาน หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของครูสายผู้บริหารและสายผู้สอน จำแนกได้ 3 ระดับ คือ ประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี ระหว่าง 10 - 20 ปี และสูงกว่า 20 ปี
10. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก จำแนกได้ 3 ระดับ คือ ขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน

ไม่เกิน 120 คน ขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 121 – 300 คน และขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า 300 คน

11. งานวิชาการ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในการศึกษา ค้นคว้าครั้งนี้ งานวิชาการ หมายถึง ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

12. ด้านหลักสูตร หมายถึง แนวทางปฏิบัติให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ได้แก่ โครงสร้างและขอบข่ายเนื้อหาของหลักสูตร การวางแผนเพื่อใช้หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การกำหนดผู้รับผิดชอบ การส่งเสริมและควบคุมการใช้หลักสูตร การจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ชุมชนมีส่วนร่วมตลอดจนการประเมินและการติดตามผลการใช้หลักสูตร

13. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดี ได้แก่ การจัดประสบการณ์ ให้แก่ผู้เรียนทั้งทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ กิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดให้มีและใช้ สื่อการเรียนการสอน การจัดบริการแนะแนว และการจัดสอนซ่อมเสริมให้สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

14. ด้านการนิเทศการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ในการให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุง การสอนของครูให้ดีขึ้น ได้แก่ การปฐมนิเทศครูใหม่ การจัดประชุมวางแผนก่อนเปิดภาคเรียน การนิเทศภายใน การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดอบรมและสัมมนา การสนับสนุนให้ไป ฝึกงาน ศึกษาดูงานและศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพ ดียิ่งขึ้น

15. ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวกับการ ประเมินค่าความเจริญก้าวหน้าของผู้เรียนต่อจุดประสงค์ของหลักสูตร ได้แก่ การกำหนด นโยบายวางแผนปฏิบัติในการวัดผล การนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ไปปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กำหนดให้ผู้เรียน สามารถประเมินตนเองได้